

Текст № 50 Итя живёт на червяном мысу /

Itja lebt auf dem Kap der Erscheinung der Würmer

1. *Й̄т̄е ullaкун̄ неӣ а̄тергӯ с̄оққан̄.* 2. *Қаңунд̄ ассә сеңгал̄е, қаңунд̄ ассә т̄елатыл̄ле ullaкун̄.* 3. *Құла̄ әр^ран̄ мат̄т̄өндә т̄шаджакууат̄, порсӣ өрран̄ қәндасқууаттә.* 4. *Й̄т̄е қондикуӯ.* 5. *Құлат̄ нара̄ мат̄т̄өндә м̄өндәл̄е қ̄өдат̄.* 6. *Қаимнассе қваткууат̄, с̄үндебым̄ қоттә̄ м̄ат̄қандыт̄ т̄үкууат̄.* 7. *Оккырың̄ Й̄т̄е п̄өнә̄ т̄шанджанде.* 8. *Қаила̄ т̄шәдждат̄.* 9. *Ман̄ т̄шамбинде: с̄ебақай̄ күндӣ құла̄, қ̄wәруы̄ күндӣ, т̄авай̄ күндӣ.* 10. *Моққоуоннә̄ ұрра̄ т̄шәдждаң̄.* 11. *Й̄т̄е ұрран̄ қанджайдибантә̄ п̄арадиң̄.* 12. *Ирра̄ т̄шаджакуӯ варуә̄ ұтай̄ т̄әзиндә̄.* 13. *Сәтиңа̄ т̄өт̄әмба: оннә̄ ұтӣ т̄әзим̄ ассә̄ м̄инджем̄.* 14. *Сәлдуң̄ с̄әңгыл̄е, сәлдуң̄ т̄еладыл̄е нәндә̄ а̄уат̄.* 15. *Сәтиңат̄ өлан̄ қураң̄ нәндӯ қәндең̄.* 16. *Ниван̄ тай̄ п̄үл̄е қ̄wәннаттә̄.* 17. *Нәнны̄ т̄шәдджаӯ қууат̄.* 18. *Оккырың̄ қайған̄ аргӯ суған̄ парӣ, моққарын̄ п̄арӣ м̄иттат̄, амдиқован̄ парӣ.* 19. *Т̄әйм̄ат̄ м̄аттат̄ омдалникуват̄, т̄ел̄не̄ омдалникуват̄.* 20. *Оккырың̄ қайған̄ м̄аттат̄ қ̄өван̄ өллан̄ т̄шәнджӣ н̄үгӯ.* 21. *Н̄иван̄ таңл̄е қ̄өдәт̄, массун̄ м̄ата̄ синде̄ таң^ле̄ м̄иттат̄.* 22. *Й̄рра̄ қ̄wәндәгай̄ м̄ірсе̄ т̄шилл̄е̄ а̄мда̄, қ̄абәрет̄ қ̄wәлл̄е̄ т̄шәтшаң̄ н̄әјавулл̄е̄, с̄ебакавл̄е.* 23. *Й̄рран̄ с̄өввал̄ т̄үтә̄ порумба̄.* 24. *Нәгур̄ қ̄wәрган̄ өлӣ т̄ү̄ сәттишӯ ондә̄ нәмдә̄ сәлджел̄бат̄.* 25. *Ирра̄ сәлдӯ тәррин̄ п̄ирӣ қ̄wәлдим̄ т̄үл̄ п̄арӣ иннә̄ пы̄ нәлджит̄.* 26. *Қ̄wәлдӣ м̄үссаң̄, қоннә̄ ұуәт̄.* 27. *Н̄үссүс̄ү̄ қ̄алык̄ қ̄өзӣ қайӣ с̄оқал̄е̄ т̄шеттишит̄.* 28. *Й̄рра̄ т̄әраң̄: т̄үмбәдӣ құлам̄ апситит̄ ыраптит̄.* 29. *Қ̄өзӣ тәпат̄ авурнат̄, б̄рат̄.* 30. *Наннә̄ қ̄өзӣ қ̄өттә̄ м̄атқандыт̄ қ̄вангӯ асууат̄.* 31. *Й̄рра̄ шытаңзе̄ с̄үрун̄ тәрам̄ тәпатнӣ м̄иуат̄.* 31. *Й̄т̄е̄ м̄атан̄ алған̄ п̄арамба̄.* 33. *Й̄рра̄ т̄әраң̄: Й̄т̄е̄, т̄иш̄т̄ә̄ т̄үуак̄.* 34. *Ман̄ минджем̄ сәгӣ маңо̄.* 35. *Орандирӣ с̄үрун̄ тарам̄ минджем̄.* 36. *Т̄ита̄ м̄атқындә̄ қунны̄ м̄иттандә̄, құла̄л̄ м̄аттөндә̄ т̄шәтшиат̄.* 37. *Нәндә̄ п̄өнә̄ т̄шандыл̄е̄ манджем̄бикут̄.* 38. *Ном̄ таумдженджаң̄.* 39. *С̄үрул̄ т̄әрае̄ н̄үнүқаң̄*

қын олондә тәдждакут. 40. Құлал нәннә можәт сұрум қваткунджат-
тә. 41. Нәнны тшанджиле қwәннат. 42. Йтә ұрра қәнджан тiпен
пәралдиң. 43. Қәзи нәннә тшәджақууат. 44. Қаңундә сәңгле.
44. Телатылiле мiттат. 45. Йтә қәзи шiле (пақтаң) пақтыгәзаң.
46. Мәтқандә мұри пәри сәтар шiле қутшолле қондаң. 47. Окқырың
қәуи ныңа сiтiң қәји тәным сiткут. 48. Саим нұндат. 49. Нәйқум
ситкуыт. 50. Йтә, қәза сап қондандә. 51. Мандже, құлал мәтiтiөндә
тшәтшат, порси орран қәндат. 52. Тән понә тшәнджиле, асәм қаим
кәтсан – нәди сұрул тарам қын оллодә нұнiк тәттшыгу. 53. Йтә
вәзаң, орран тiре тәттшит қынә оллодә. 54. Онда қәттә сәрнә
қутшалле қондаң. 55. Нәннә окқырың қәқи қула мәтiтiөқыннә қәттә
тшатшат, нәйқум ситкуыт: 56. Йтә иннә вәсак. 57. Мандже, қула
күлдиң сұрум қwәтпаттә. 58. Нәннә Йтә понә тшәнджиле манджам-
ба: қула сұрун қәпи қәнджан тшатшат. 59. Нәннә ном таумнә, қын
олле күңғаннә. 60. Қын олле на қула сұрум қwатлевiле, вәтәмдә тәй
тәтшамба. 61. На сұрум вәтiтә тшукәрiле тәмба, тшукам үтман
тәдәрйт. 62. Нәйгум Йтә сiтыт: Йтә, вәсак, қwалле манджелджет,
қәңо нилдиң мәуал. 63. Тинна қәйи күн оллодә сұровiле тәңу.

1. Итя живет-поживает на мысу появления (?) червей. 2. Как-то (букв. как ни) ночует, как-то день (букв. как ни) проводит, живет-поживает. 3. Люди осенью в тайгу обычно ходят, с горстью порсы (муки из сушеной рыбы) обычно зимуют. 4. Итя спит да спит. 5. Люди так в тайгу мимо (букв. проходя мимо) ходят. 6. Ничего обычно не добывают, пустыми обратно домой обычно приходят. 7. Однажды Итя на улицу вышел, кажется. 8. Кто-то едет, кажется. 9. Смотрит, кажется: люди с бурундуками, медведями, мышами вместо лошадей (букв. бурундуковыми, медведевыми, мышинными лошадьми). 10. Сзади старик (мужик) едет. 11. Итя на край (задок) нарты старика пристроился сверху. 12. Старик едет на большой водоем (большое водяное море). 13. Синичка¹ / Птичка (поползень; синичка?)² говорит: «Свой водоем (водяное море) не отдам я.» 14. Семь

¹ Вариант перевода А.И. Кузьминой (со слов рассказчика).

² Вариант перевода Е.А. Хелимского.

ночей переночевав, семь дней провели (букв. проведя) они вверху. 15. Синичка (в голове аршинная косточка) (море) с голову (синички) тут замерзло (застыло)¹ / қураң ? головы синички смерзлось.² 16. По этому месту на другую сторону пришли. 17. Потом идут. 18. Однажды где-то другого мыса вершины, хребта вершины достигли они, царя (верховного правителя) вершины. [С костяной тамар дырочку сделали; они туда залезли.³] 19. Карамо перед дверью кланяются они, к солнцу (в сторону солнца) кланяются. 20. Вдруг где-то дверь на ширину головки тамара открылась. 21. Туда забираются (букв. забираясь идут) они, Массу дома внутрь забрались (букв. забравшись подошли). [Пришли просить, чтоб зверя послал в жертву, зверь будет плодиться, охотники будут добывать.⁴] 22. Старик старый, строгая, сидит, стружка его, выходит (букв. выйдя идет) белкой, бурундуком (становясь). 23. У старика чувал, огонь его горит. 24. Три из медвежьих голов головешки сами себя в костре помещивают. 25. Старик семи сажений в высоту котелок над огнем подвесил (букв. вниз опустил). 26. Котел сварился, взял его с огня. 27. Без хозяев, вроде, что ли, вычерпав, поставил. 28. Старик сказал: «Пришедших людей накормил, напоил. 29. Наверно, они поели, попили. 30. Потом, наверно, обратно домой пойти хотят». 31. Старик с золой-его звериную шерсть им дал. 31. Итя двери сбоку пристроился. 33. Старик говорит: «Итя, сюда приди. 34. Я дам ниток моток. 35. Полную горсть звериной шерсти дам. 36. Теперь домой когда придешь, люди твои в тайгу поедут. 37. Тогда, на улицу выйдя, посматривай. 38. Наступит лето. 39. Звериную шерсть мою понемногу в верховье речки кидай. 40. Люди твои потом, может, зверя добывать будут». 41. Потом, выйдя, поехали. 42. Итя на нарты краешек старика пристроился сверху. 43. Вроде, потом едут. 44. Как-то переночевав, передневавши (букв. день прожив), добрались. 45. Итя, вроде, вниз спрыгнул. 46. Дома улегшись на мӯри пāри сāтар спит. 47. Однажды когда там он проснулся (от того, что) кто(-то) его будит. 48. Глаза открыл, вроде. 49. Женщина будит: 50. «Итя, наверное, хватит тебе спать (букв. достаточно спишь ты). 51. Смотри, люди твои в тайгу идут, с горстью порсы зимуют. 52. Ты на улицу выйди, мой отец что сказал – вот эту звериную шерсть в речки верховье немножко бросить». 53. Итя поднялся, полную горсть бросил в речки верховье. 54. Сам

¹ Вариант перевода А.И. Кузьминой (со слов рассказчика).

² Вариант перевода Е.А. Хелимского.

³ Комментарии на русском языке А.И. Кузьминой со слов рассказчика (без варианта на селькупском языке).

⁴ Комментарии на русском языке А.И. Кузьминой со слов рассказчика (без варианта на селькупском языке).

обратно вошел, улегшись, спит. 55. Потом однажды какие-то люди из тайги обратно идут, женщина будит (его): 56. «Итя, поднимись. 57. Взгляни, люди твои как зверя добыли». 58. Потом Итя, на улицу выйдя, смотрит: люди на звериной шкуре (как на) нарте едут. 59. Потом настало лето, верховье речки потекло. 60. В верховье речки эти люди зверя добыв, мясо его выбросили. 61. Это зверя мясо, зачервивев, сгнило, червей по воде несет. 62. Женщина Итю разбудила: «Итя, вставай, пойдя, взгляни, зачем так сделал ты. 63. Отныне ничто в верховье реки охоты (букв. охотиться) нет».

1. Itja lebt und lebt auf dem Kap der Erscheinung (?) der Würmer. 2. Irgendwie nächtigt er, irgendwie verbringt er die Tage, lebt und lebt. 3. Die Menschen gehen gewöhnlich in die Taiga im Herbst, sie überwintern mit der Handvoll von Pors (Mehl aus dem trocknen Fisch). 4. Itja schläft und schläft. 5. So gehen die Menschen in die Taiga (buchstäblich vorbeigehen). 6. Nichts gewinnen sie gewöhnlich, sie kommen gewöhnlich leer zurück. 7. Einmal ging Itja nach draußen, es scheint so. 8. Jemand fährt, es scheint so. 9. Er sieht, es scheint so: die Menschen sind mit Erdeichhörnchen, mit Bären, mit Mäusen statt Pferden (buchstäblich Erdeichhörnchenpferde, Bärenpferde, Mäusepferde). 10. Hinten fährt ein alter Mann (ein Mushik). 11. Itja richtete sich am Rande des Schlitten des Mannes oben. 12. Der alte Mann fährt zum großen Wasserbehälter (ein großes Wassermeer). 13. Die Meise¹ /Vögelchen (Kleiber / Meise²) sagt: „Ich gebe meinen Wasserbehälter (das Wassermeer) nicht ab.“ 14. Sie haben oben sieben Nächte übernachtet, sieben Tage verbracht. 15. Die Meise (im Kopf arschinlanges Knöchelchen) (Meer) groß wie Kopf (von Meise) ist zugefroren³???. 16. Sie kamen auf die andere Seite durch den Ort. 17. Dann gehen sie. 18. Einmal irgendwo haben sie die Spitze des Kaps erreicht, die Rückenspitze erreicht, den Zar der Spitze (den Oberherrscher). [Mit Knochentamar haben sie ein Loch gemacht: sie sind darein hineingekrochen].⁴ 19. Sie beugen sich vor der Tür karamo, sie beugen sich in Richtung Sonne. 20. Plötzlich irgendwo wurde die Tür breit wie Tamaras Kopf aufgemacht. 21. Sie kriechen sich darein (buchstäblich gehen gekrochen), sie haben sich ins Haus von Massu hineingekrochen (buchstäblich gekrochen gekommen). [Sie sind gekommen, um ihn zu bitten, damit er ein Tier zum Opfer bringt, das Tier wird sich vermehren, die Jäger werden

¹ Übersetzung von A.I. Kuzmina (mit den Wörter des Erzählers).

² Übersetzung von E.I. Helimski.

³ Übersetzung von A.I. Kuzmina (mit den Wörter des Erzählers).

⁴ Kommentare von Kuzmina auf Russisch nach den Wörter des Erzählers (ohne selkupische Variante).

jagen.]¹ 22. Der alte Mann hobelnd sitzt, sein Hobelspan kommt (buchstäblich geht ausgehend) als Eichhörnchen, als Erdeichhörnchen (werdend). 23. Der Alte hat einen einen Ofen, sein Feuer brennt. 24. Drei von Bärenköpfen rühren sich selber verkohlte Holzscheit im Scheiterhaufen. 25. Der alte Mann, sieben Sashen hoch hängte den Napf über das Feuer auf (buchstäblich ließ ihn herab). 26. Der Kessel war fertig gekocht, er hat ihn vom Feuer weggenommen. 27. Ohne Hausherren hat er so wie ausgeschöpft, wieder zurückgestellt. 28. Der Alte sagte: „Ich habe die angekommenen Menschen gefüttert, zu trinken gegeben (getränkt). 29. Wahrscheinlich haben sie gegessen, getrunken. 30. Dann wollen sie wahrscheinlich zurück nach Hause gehen.“ 31. Der Alte hat das Tierfell mit Asche ihnen gegeben. 32. Itja richtete sich seitlich der Tür. 33. Der alte Mann sagt: „Itja, komm her. 34. Ich gebe dir eine Garndocke. 35. Ich gebe dir hohle Hand voll mit Fell. 36. Wenn du jetzt nach Hause kommst, fahren deine Menschen in die Taiga. 37. Dann gehend nach draußen (auf die Straße) schaue von Zeit zu Zeit an. 38. Der Sommer kommt. 39. Wirf mein Fell nach und nach in den Oberlauf des Flusses hinein. 40. Vielleicht werden dann deine Menschen das Tier jagen. 41. Dann sind sie rausgegangen und losgefahren. 42. Itja richtete sich oben auf dem Schlittenrande des Mannes. 43. Dann fahren sie irgendwie. 44. Irgendwie haben sie übernachtet, haben einen Tag verbracht, sie sind angekommen. 45. Itja ist runtergesprungen. 46. Zu Hause hat er sich hingelegt auf м̄ри п̄ри с̄арат schläft. 47. Einmal wurde er da wach, als ob jemand ihn weckt. 48. Er hat die Augen aufgemacht. 49. Eine Frau weckt. 50. „Itja. Vielleicht reicht es zu schlafen (buchstäblich du schläfst genug). 51. Guck mal, deine Menschen gehen in die Taiga, überwintern mit hohler Hand vom Pors. 52. Gehe nach draußen, was mein Vater sagte, um dies Tierfell in den Oberlauf des Flusses etwas hineinzuwurfen“. 53. Itja ist aufgestanden und hat eine hohle Hand in den Oberlauf des Flusses hineingeworfen. 54. Selbst ist er zurück reingekommen, sich hingelegt, schläft. 55. Dann einmal gehen irgendwelche Menschen aus der Taiga zurück, eine Frau weckt ihn. 56. „Itja, stehe auf“. 57. Guck mal, wie deine Menschen ein Tier gefangen haben.“ 58. Dann ging Itja nach draußen und sieht: die Menschen fahren auf dem Tierfell wie im Schlitten. 59. ann kam der Sommer. Der Oberlauf des Flusses hat angefangen zu fließen. 60. Im Oberlauf des Flusses haben die Menschen das Tier gefangen und haben sein Fleisch rausgeworfen. 61. Dieses Tierfleisch ist schwarz geworden, es ist faul geworden, das Wasser treibt die Würmer. 62. Die Frau hat Itja geweckt: „Itja, stehe auf, gehe, guck, warum hast du so gemacht.“ 63. Von nun an gibt es keine Jagd im Oberlauf des Flusses (buchstäblich jagen).

¹ Kommentare von Kuzmina auf Russisch nach den Wörter des Erzählers (ohne selkupische Variante).